

УДК 811.111'42

ШПАК Олена – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови, факультет іноземних мов, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна (olenavshpak@karazin.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5537-0792>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.21>

Бібліографічний опис статті: Шпак, О. (2024). Еколінгвістичні особливості англомовного молодіжного дискурсу. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 60, 178–183, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.21>*

ЕКОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО МОЛОДІЖНОГО ДИСКУРСУ

Анотація. У статті йдеться про еколінгвістичні особливості способів і засобів встановлення, підтримання та розмикання комунікативного контакту в англомовному молодіжному середовищі. Молодіжний дискурс належить до особистісно-орієнтованого типу дискурсу, але має як спільні з побутовим, так і специфічні риси. За допомогою функціонально-комунікативного методу досліджено фатичність та інформативність на фазах встановлення, підтримання та розмикання контакту в комунікації молоді. Розглянуто унісонність та дисонансність функцій висловлень у молодіжному дискурсі. Вивчено ключові ознаки англомовного молодіжного дискурсу, якому властиві комунікативна активність, домінування емоційності, використання великої кількості вигуків, уживання сленгу, жаргонізмів, неологізмів, жартів тощо. Проаналізовано невербальні та паравербальні засоби комунікації, завданням яких є регуляція комунікативного процесу, посилення експресивності вербального складника, висловлення почуттів та особистісне самовираження молоді, створення особливої атмосфери молодіжного спілкування. З'ясовано, що екологічні просодичні, проксемічні, кінесичні компоненти комунікації набувають певної значущості, підкреслюючи екологічність у спілкуванні молоді, сприяючи зміцненню міжособистісних контактів та створенню теплих взаємин між молодими людьми. Виявлено принципи екологічності спілкування англомовної молоді, серед яких: звертання на особливе ім'я або прізвище, уживання питальних речень у функції запиту особистісної інформації, окличних речень у функції подяки, вибачення, компліменту, схвалення, емоційно-забарвлених речень, *small talks*, сленгу, жартів тощо. Доведено, що унісонний комунікативний контакт як гармонійне й тактовне спілкування мовців заради безконфліктної та узгодженої взаємодії маніфестує екологічність комунікативних контактів англомовних молодих людей. Молодіжний дискурс демонструє особливі еколінгвістичні риси, відображаючи в мовленнєвій і немовленнєвій поведінці специфічні для молоді цінності та уподобання, відмінну від інших мовців картину світу тощо.

Ключові слова: еколінгвістичні особливості, інформативність, дисонансність, комунікативний контакт, молодіжний дискурс, фатичність, унісонність.

SHPAK Olena – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of English Philology and Methodology of a Foreign Language Teaching, V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq., 4, Kharkiv, Ukraine, 61022 (olenavshpak@karazin.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5537-0792>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.21>

To cite this article: Shpak, O. (2024). Ecolinguistic features of English-speaking youth discourse. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Druhobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych*

ECOLINGUISTIC FEATURES OF ENGLISH-SPEAKING YOUTH DISCOURSE

Summary. *The article deals with ecolinguistic features of ways and means of establishing, maintaining and closing communicative contact in the English-speaking youth environment. The discourse of the young belongs to the personality-oriented type of discourse, and has not only common but also some specific features. Using the functional-communicative method, phaticity and informativeness in the phases of establishing, maintaining and closing contact in the youth communication have been investigated. The unison and dissonant functions of utterances in the youth discourse have been considered. The key features of English-speaking youth discourse, which are characterized by communicative activity, dominance of emotionality, usage of a large number of exclamations, slang, jargonisms, neologisms, jokes, etc., have been studied. Nonverbal and paraverbal means of communication have been analyzed: their task is to regulate the communicative process, enhance the expressiveness of the verbal component, express feelings as well as personal self-expression of young people, and also to create a special atmosphere of the youth communication. It has been found that ecological prosodic, proxemic, and kinesic components of communication acquire a certain significance, emphasizing ecological friendliness in the youth communication, contributing to strengthening mutual understanding and creating warm relationships between young people. The principles of ecological friendliness of communication of English-speaking young people have been identified, they include: addressing by a special name or nickname, using interrogative sentences in the function of requesting personal information, exclamatory sentences in the function of gratitude, apology, complement, approval, emotionally colored sentences, small talks, slang, jokes, etc. It has been proven that unison contact as a harmonious and tactful communication of speakers for the sake of conflict-free and coordinated interaction manifests the ecological nature of communicative contacts of English-speaking young people. The youth discourse demonstrates special ecolinguistic and stylistic features, reflecting in speech and non-speech behavior values and preferences specific to youth, a worldview different from other speakers.*

Key words: *communicative contact, dissonant, ecolinguistic features, informativeness, phaticity, unison, youth discourse.*

Постановка проблеми. Екологічні норми, способи й засоби спілкування в різних підтипах інституційного та неінституційного дискурсу все частіше стають предметом сучасних лінгвістичних досліджень. Молодіжний дискурс демонструє особливі лінгвістичні риси, оскільки уособлює в мовленнєвій і немовленнєвій поведінці специфічні для молоді цінності та уподобання, відмінну від інших мовців картину світу тощо. Екологічність англійського молодіжного дискурсу є особливо цікавою темою лінгвістичного дослідження через те, що норми спілкування в англійському суспільстві закорінені на понятті «контакт» (*contact* – [F <L *tactus*, pp. of *tangere*, to touch <IE base tag-, to touch, grasp> OE *thaccian*, to stroke] – “a delicate perception of the right thing to say or do without offending, skill in dealing with people”) (Самохіна, Шпак, 2019, с. 46–49), що маніфестує основу комунікативної категорії КОНТАКТ, традиційно пов’я-

заний з категорією ВВІЧЛИВІСТЬ. Такі комунікативні приписи, як стримана мовленнєва та немовленнєва поведінка, активне внормоване уживання стереотипних фатичних висловлень, дотримання дистанції й інших комунікативних імперативів, відмова від обговорення табуованих тем тощо, закріплені у свідомості носіїв англійської мови. Отже, дослідження еколінгвістичних принципів спілкування англійської молоді проллє світло на феномен мови як комунікативний, дискурсивний і соціальний складники культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність розвідки зумовлена її належністю до екологічної парадигми мовознавчих досліджень. Еколінгвістика як сучасна наука про зв’язок мови, людини та суспільства сфокусована на виявленні порушень у спілкуванні (Хауген, 1972) і, будучи альтернативою антропоцентризму (Морозова, 2020), демонструє терапевтичний харак-

тер: “*Ecolinguistics is not just an area of academic enquiry but a way of life ... Ecolinguistics can explore the general patters of language that influence how people both think about, and treat, the world... search for inspirational forms of language that can help rebuild a kinder, more ecological world*” (Стіббе, 2004, с. 96). Людина є органічним елементом життя на землі і не має пріоритету над середовищем свого буття: “*ecolinguistics explores the role of language in the life sustaining interactions of humans, other species and the physical environment*” (Стіббе, 2004, с. 97). Функціонально-комунікативний підхід, направлений на вивчення функції висловлювання у комунікації, досліджує мову як діяльнісний цілеспрямований живий організм (Самохіна, 2012, с. 130–136). Тож, **об’єктом** дослідження є дискурс англомовної молоді, а **предметом** – екологічні способи й засоби встановлення, підтримання й розмикання комунікативних контактів в англомовному молодіжному дискурсі. **Мета** розвідки – визначити еколінгвістичні принципи спілкування в англомовному дискурсі молоді. Серед **завдань** дослідження – з’ясування екоспецифіки засобів встановлення, підтримання та розмикання комунікативних контактів у сучасному англомовному молодіжному дискурсі, що є новим ракурсом вивчення триєдиної сутності: мова, культура, особистість.

Виклад матеріалу. Дискурс трактуємо як сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов’язаних із пізнанням, осмисленням і презентацією їхніх картин світу, сукупність процесу та результату, яка характеризується континуальністю і діалогічністю (Морозова, 2020; Шевченко, 2015). Інституційні та неінституційні типи дискурсів проявляють низку індивідуальних рис, обумовлених адресантно-адресатними характеристиками, комунікативними цілями, а також особистісними настановами мовців на гармонізацію або дисгармонізацію стосунків. Феномен комунікативного контакту – це дискурсивне національно-специфічне утворення, фрагмент комунікативного процесу та спосіб спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів у різних ситуаціях дискурсу (Самохіна, Шпак, 2019, с. 16). *From an ecological perspective, language is ... a form*

of patterned behaviour arising from the needs of human sociality: communication, culture, and community... The true environment of a language is the society that uses it as one of its codes (Сканнелл, 2004, с. 99).

Неінституційний особистісно-орієнтований дискурс є неофіційним, персоналізованим типом спілкування людей, які у побутовому середовищі виражають власне світосприйняття та інтерпретують мовленнєву поведінку одне одного; його характерними ознаками є залежність від ситуації, спонтанність, суб’єктивність, порушення логіки та структури висловлювань.

Молодіжний дискурс як підтип побутового особистісно-орієнтованого дискурсу становить соціально-обумовлену організацію системи отримання, сприйняття, диференціації інформації та обміну нею у комунікативній взаємодії молоді, тобто представників соціальної групи у віці від 16 до 29 років (Краснова, 2009; Усманова 2011). Суб’єкти молодіжного дискурсу – адресант та адресат – як окремі екосистеми, вступаючи у комунікацію, створюють спільний комунікативний простір: “*Communication is love. ... Conversation as philosophy is a prelude to the union of souls*” (Сканнелл, 2004, с. 93) та демонструють низку специфічних рис, таких як вираження індивідуальності, нерозуміння й «протест» проти зауважень і дій старшого покоління (*generation gap*) та несприйняття соціального середовища; прагнення до скорочення пафосу дистанції та економичності мовлення, виразні експресивні засоби, особливий лексикон, сленг, жаргон і неологізми, що мають на меті відокремити себе від суспільства (Ляв, Дані, Джохарі, 2013, с. 661–666).

Такі невербальні компоненти комунікації, як просодичні (веселий сміх, лагідні, підбадьорливі, радісні інтонації тощо), проксемічні (близька довірлива дистанція тощо), кінесичні (рухи назустріч, рукостискання, тримання руки співрозмовника, поцілунки, рухи танцю тощо) є маніфестацією екологічності у спілкуванні молоді. Посмішки, грайливі погляди, поплескування по плечу, голосні вигуки, оплески, обійми тощо підтримують гарний настрій і є чинниками розвитку екологічних контактів, стаючи запорукою позитивного спілкування.

Одним з принципів екологічності молодіжного мовлення є дотримання балансу в поєднанні фатичності й інформативності як діалектичної єдності комунікативного контакту: фатичний складник контакту сприяє процесу передачі інформативного складника, тож інтерфейс фатичність – інформативність виступає регулятивним фактором екологічності дискурсу (Шевченко, 2015, с. 114): фатичність проявляється в уживанні стереотипних контактовстановлювальних висловлень у фазі ініціації контакту, контактопідтримувальних висловлень у функціях ратифікації розуміння, згоди, схвалення, емоційної підтримки тощо впродовж основної фази інформування щодо ТЕМИ розмови, стереотипних висловлень у фазі розмикання контакту. Унікальний екологічний комунікативний контакт в англomовному молодіжному дискурсі створюваний завдяки спонтанному обміну думками, пунктирному мовленню, коли мовці втручаються у висловлення одне одного, уточнюючи або змінюючи тему, повертаючись до вже сказаного, уживанню невербальних компонентів комунікації, що можуть супроводжувати або замінювати вербальний складник тощо. Виявлено такі основні ТЕМИ молодіжного спілкування: новини, почуття, колишні стосунки, проблеми залежності (алкоголь та наркотики), дозвілля, зовнішність, навчання, вчителі, друзі, недруги, вчинки близьких тощо. *Small talk* є доволі показовим явищем, яке виступає соціально-етичною нормою та національно-культурною властивістю британської мовної спільноти й функціонує в англomовному середовищі задля запобігання неприйнятному в британській культурі мовчанню, а також задля заповнення пауз, що можуть призвести до зростання психологічної напруги. Комунікативно-прагматичною метою *Small talk* є бажання провести приємно час, поспілкуватися на нейтральні теми тощо (Матюхіна, Шпак, 2024, с. 24).

Іншою ознакою екологічності англomовного молодіжного дискурсу є унісонність комунікативних контактів, які актуалізують гармонійне спілкування мовців заради безконфліктної та узгодженої взаємодії. Дисонансний контакт, навпаки, є комунікативним збоєм, спровокованим ситуативними чинниками або індивідуальними установками мов-

ців, налаштованих на дисгармонізацію стосунків.

Наведений фрагмент екологічного унісонного комунікативного контакту ілюструє спілкування двох сусідок по кімнаті:

(13) *Enid: [squeals] Oh my God! Wednesday Addams is going to the Rave'N. My whole world is tilted! You know what you need?*

Wednesday: A bullet to the head?

Enid: A dress!

Wednesday: I already have one.

Enid: Not the one you showed up here in!

That thing was a fashion emergency not even lightning could resuscitate! You need something that screams, "First date. Stand back, bitches! I have arrived! And I know just the place! [smiles] (Wednesday)

Ені радісно вбігає у кімнату і встановлює контакт з Венсдей, уживаючи експресивне висловлення *Oh my God!* у функції вираження здивування. Адресантка ділиться новиною, яка її вразила: *Wednesday Addams is going to the Rave'N.*, її сусідка по кімнаті йде на шкільний бал: вона уживає стверджувальне речення в інформативній функції повідомлення, формально називаючи запрошену подружку на ім'я та прізвище. Дівчина продовжує контакт експресивним висловленням у фатичній функції захоплення: *My whole world is tilted!* та питальним реченням в інформативній функції запиту: *You know what you need?* Венсдей дотепно підтримує контакт жартом: *A bullet to the head?* Мовна гра виступає маркером екологічності, стилістичним прийомом і мовним засобом створення комічного ефекту. Адресантка, не звертаючи увагу на іронію адресата (*I already have one*), продовжує спілкування, уживаючи низку експресивних окличних речень: *Not the one you showed up here in! That thing was a fashion emergency not even lightning could resuscitate! You need something that screams, "First date. Stand back, bitches! I have arrived!* Ені уживає жарт, щоб не образити подругу, позаяк критикує її манеру неефектно одягатися: *Not the one you showed up here in! That thing was a fashion emergency not even lightning could resuscitate!* Комунікативний ефект висловлення підсилено метафорою *not even lightning could resuscitate*, ужитою насамперед з емоційно-оцінною настановою. Дівчина екологічно розмикає контакт,

уживаючи кінесичний компонент комунікації – усмішку та інформативне висловлення у функції повідомлення й запрошення до дії – відвідати крамницю й придбати нову сукню: *And I know just the place*. Наведений комунікативний контакт є екологічним, оскільки таке спілкування демонструє доброзичливість та розвиток дружніх стосунків. «Страждання за друга подвоює дружбу» / “*Suffering for a friend doubles friendship*”, – каже англійське прислів'я. Його ідея – у заклику до співпереживання, співчуття другові у його radoцax та горі, як це вміють робити молоді люди.

Висновки. Дослідженням встановлено, що унісонний екологічний контакт в англomовному молодіжному дискурсі становить

71%, що характеризує його як дискурс мовців, налаштованих на гармонійне вирішення повсякденних завдань. Принципи екологічності дискурсу англomовної молоді засновані на системі цінностей та ціннісних орієнтирах, що враховують менталітет британської нації. Екологічним є підтримання комунікативного ходу партнера з комунікації, ввічливість і такт, жарти і каламбури, які викликають усмішку, а також відмова від категоричності, негативних оцінок, нехтування інтересами інших, тобто корекція мовленнєвої та немовленнєвої поведінки задля запобігання конфлікту.

Перспективою дослідження є вивчення маркерів екологічності в британському педагогічному дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

- Краснова О. І.** Синтаксичні особливості речень у молодіжному дискурсі. *Наукові записки Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Філологічні науки.* 2009. Вип. 81(2). С. 91–94.
- Матюхіна Ю., Шпак О.** Британський small talk як еколінгвістичне явище. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов».* 2024. № 99. С. 22–28.
- Мизин Т. О.** Семантичні аспекти американського молодіжного сленгу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.* 2013. № 1072. С. 87–91.
- Морозова О. І.** Екологізм як альтернативне антропоцентризму методологічне підґрунтя дослідження мови культури. *Каразінські читання : Людина. Мова. Комунікація.* Тези доповідей ХІХ наукової конференції з міжнародною участю. Видавництво Точка, 2020. С. 100–101.
- Самохіна В. О.** Функціонально-комунікативний напрям досліджень у лінгвістиці. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.* 2012. № 1022. С. 130–136.
- Самохіна В. О., Шпак О. В.** Екологія контакту в англomовному дискурсі : монографія. Харків. 2019. 220 с.
- Шевченко І. С.** Співвідношення інформативної та фактичної функцій як проблема еколінгвістики. *Когніція, комунікація, дискурс. Філологія.* 2015. № 10. С. 114–132.
- Усманова А. А.** Лінгвопрагматика у молодіжному дискурсі : монографія. Київ, 2011. 72 с.
- Haugen E.** The Ecology of Language. In Dil A. S. (Ed.), *The Ecology of Language : Essays by Einar Haugen.* Stanford : Stanford University Press, 1972. 366 p.
- Liaw J., Dani N., Johari A.** Language usage of jargon and slang in strategic studies. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences.* 2013. № 7(4). P. 661–666.
- Scannell P.** Love and Communication: A Review Essay. *Westminster Papers in Communication and Culture.* London: University of Westminster, 2004. P. 93–102.
- Stibbe A.** Ecolinguistics: language, ecology and the stories we live by. Second Edition. Abingdon, Oxon; New York, NY. Routledge, 2021. 260 p. URL : <https://www.routledge.com/Ecolinguistics-Language-Ecology-and-the-Stories-We-Live-By/Stibbe/p/book/9780367428419>.
- English sayings. URL : <https://enguide.ua/magazine/angliyski-prislivya-na-vsi-vipadki-zhittya>.
- «Wednesday» URL : <https://scrapsfromtheloft.com/tv-series/wednesday-s01e01-wednesdays-child-is-full-of-woe-transcript/>

REFERENCES

- English sayings. Retrieved from <https://enguide.ua/magazine/angliyski-prislivya-na-vsi-vipadki-zhittya> [in English].
- Haugen, E.** (1972). The Ecology of Language. In Dil A. S. (Ed.), *The Ecology of Language: Essays by Einar Haugen.* Stanford: Stanford University Press [in English].

- Krasnova, O.** (2009). Syntaksychni osoblyvosti rechenj u molodizhnomu dyskursi [Syntactic features of sentences in the youth discourse]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Serii: Filolohichni nauky – Scientific notes of the Volodymyr Vynnychenko Kirovograd Pedagogical University. Series: Philological Sciences* (Issue 81(2)), (pp. 91–94) [in Ukrainian].
- Liaw, J., Dani, N., Johari, A.** (2013). Language usage of jargon and slang in strategic studies. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*. (Issue 7(4)), (pp. 661–666) [in English].
- Matjukhina, Ju. & Shpak, O.** (2024). Brytanskyj small talk jak ekolinhvistychno javyshhe [British small talk as an ecolinguistic phenomenon]. *Visnyk Kharkivskogo nacionalnogho universytetu imeni V. N. Karazina – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University* (Issue 99), (pp. 22–28) [in Ukrainian].
- Morozova, O.** (2020). Ekologizm jak aljternatyvne antropocentryzmu metodologichne pidgruntja doslidzhennja movy kuljтуры [Ecologism as an alternative methodological basis for the study of the language of culture to anthropocentrism]. *Karazynski chytannja : Ljudyna. Mova. Komunikacija. Tezy dopovidej KhIKh naukovoji konferenciji z mizhnarodnoju uchastju – Karazin Readings: Man. Language. Communication. Abstracts of the reports of the 19th scientific conference with international participation*, (pp. 100–101) [in Ukrainian].
- Myzyn, T.** (2013). Semantychni aspekty amerykansjkogho molodizhnogho slenghu [Semantic aspects of American youth slang]. *Visnyk Kharkivskogo nacionalnogho universytetu imeni V. N. Karazina – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University* (Issue 76), (pp. 87–91) [in Ukrainian].
- Samokhina, V.** (2012). Funkcionaljno-komunikatyvnyj naprjam doslidzhenj u linghvytyci. [Functional-communicative research direction in linguistics]. *Visnyk Kharkivskogo nacionalnogho universytetu imeni V. N. Karazina – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University* (Issue 1022), (pp. 130–136) [in Ukrainian].
- Samokhina, V. O. & Shpak, O. V.** (2019). *Ekologhija kontaktu v anghlomovnomu dyskursi [Ecology of contact in English-language discourse]: manuscript*. Kharkiv [in Ukrainian].
- Scannell, P.** (2004). Love and Communication: A Review Essay. *Westminster Papers in Communication and Culture*, (pp. 93–102). London: University of Westminster [in English].
- Shevchenko, I.** (2015). Spivvidnoshennia informatyvnoi ta fatychnoi funktsii yak problema ekolinhvistyky [The ratio of informative and phatic functions as a problem of ecolinguistics]. *Visnyk Kharkivskogo nacionalnogho universytetu imeni V. N. Karazina – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University* (Issue 10), (pp. 114–132) [in Ukrainian].
- Stibbe, A.** (2021). Language, ecology and the stories we live by. *Second Edition*. Abingdon, Oxon; New York, NY. Routledge. Retrieved from <https://www.routledge.com/Ecolinguistics-Language-Ecology-and-the-Stories-We-Live-By/Stibbe/p/book/9780367428419> [in English].
- Usmanova, A.** (2011). *Linghvopraghmatyka u molodizhnomu dyskursi [Linguopragmatics in youth discourse]: manuscript*. Kyiv [in Ukrainian].
- «Wednesday» Retrieved from <https://scrapsfromtheloft.com/tv-series/wednesday-s01e01-wednesdays-child-is-full-of-woe-transcript/> [in English].